

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 25.novembrī Nr.6-1/668
Uz 27.10.2020

Persona A

Tieslietu ministrija
tm.kanceleja@tm.gov.lv

*Par aizstāvja tiesībām administratīvā
pārkāpuma procesā*

Tiesībsargs ir saņēmis Personas A [...] iesniegumu (reģistrēts [...]), kas vienlaikus adresēts Tieslietu ministrijai, par liegumu aizstāvim iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem.

Iesniedzējs savā iesniegumā norāda, ka atbilstoši Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) regulējumam un spēku zaudējušam Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksam viņam pastāvēja tiesības, esot pilnvarotam par aizstāvi, iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem. Taču šobrīd ar Administratīvas atbildības likuma (turpmāk – AAL) 53.pantu viņam kā aizstāvim ir aizliegts iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem un ar tehniskiem līdzekļiem nokopēt nepieciešamos materiālus. Par minēto iesniedzējam paziņoja [...] novada pašvaldības policija. Sakarā ar minēto iesniedzējs lūdz sniegt atbildi, vai aizstāvim administratīvā pārkāpuma procesā ir tiesības iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem un ar tehniskiem līdzekļiem nokopēt nepieciešamos materiālus. Ja šādas tiesības aizstāvim ir piešķirtas, iesniedzējs vēlas, lai tās tiešā tekstā tiktu iekļautas AAL 53.panta saturā, citādāk policija turpinās prettiesisku rīcību.

Tiesībsargs, iepazīstoties ar iesniedzēja iesniegumu un tam pielikumā pievienoto dokumentu, sniedz sekojošu skaidrojumu.

Visupirms norādāms, ka Satversmes tiesa savā 2018.gada 15.marta spriedumā lietā Nr.2017-16-01 vairākkārtīgi uzsvēra, ka no Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.panta pirmā teikuma izrietošās tiesību uz taisnīgu tiesu garantijas, kas

ievērojamas krimināllietās, ir attiecināmas uz visām administratīvo pārkāpumu lietām¹. Turklāt kā skaidrots juridiskajā literatūrā, administratīvo pārkāpumu process pēc būtības ir radniecīgs kriminālprocesam. Tajā institūcijas, kas ir tiesīgas izskatīt administratīvo pārkāpumu lietas, veic procesuālās darbības nolūkā noskaidrot visas administratīvā pārkāpuma sastāva pazīmes un to esības gadījumā lemt par administratīvā soda piemērošanu. Arī administratīvā atbildība ir viens no juridiskās atbildības veidiem, kas privātpersonai rada tiesiskās sekas. Tās izpaužas kā administratīvais sods par prettiesisku rīcību, kuras kaitīguma pakāpe nav tik liela, lai tiktu piemērota kriminālatbildība². Minētās atziņas savā praksē ir atzinusi gan ECT³, gan vispārējās jurisdikcijas tiesa⁴, norādot, ka administratīvo pārkāpumu lietās privātpersonai ir tiesības uz līdzvērtīgām procesuālajām garantijām lietas izskatīšanā kā kriminālprocesā.

Līdz ar to secināms, ka administratīvo pārkāpumu procesā privātpersonai ir saistošas visas no Satversmes 92.panta pirmā teikuma izrietošās garantijas, kas ir ievērojamas krimināllietās, tādējādi garantējot personas cilvēktiesību ievērošanu.

Viens no tiesību uz taisnīgu tiesu elementiem ir tiesības uz aizstāvību. Šis princips ir nostiprināts gan KPL (20.pants), gan AAL (33.pants). Saskaņā ar AAL 33.pantu pie atbildības saucamajai personai ir tiesības uz aizstāvību, proti, tiesības zināt, kāda pārkāpuma izdarīšanā to tur aizdomās, un izvēlēties savu aizstāvības pozīciju. Tiesības uz aizstāvību persona var īstenot pati, ar aizstāvja līdzdalību vai arī pārstāvja starpniecību. Atbilstoši AAL 53.panta pirmajai daļai aizstāvis sniedz juridisko palīdzību pie atbildības saucamajai personai.

Jāpiekrīt, ka AAL tiešā tekstā nav ietvertas aizstāvja tiesības iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem, izdarīt no tiem izrakstus, norakstus un izgatavot kopijas. Turklāt aizstāvim administratīvā pārkāpuma procesā atšķirībā no kriminālprocesuālā regulējuma tiesības kā tādas vispār nav atsevišķi izdalītas. Attiecībā uz tiesībām iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem tās AAL ir piešķirtas pie atbildības saucamajai personai (41.panta pirmās daļas 1.punkts) un cietušajam (44.panta pirmās daļas 1.punkts). Savukārt aizskartās mantas īpašniekam ir piešķirtas tiesības iepazīties ar lēmumiem, kas attiecas uz rīcību ar mantu, izdarīt no tiem izrakstus, norakstus un izgatavot kopijas (45.panta otrās daļas 1.punkts). Tomēr tas tiesībsarga ieskatā nevar būt par pamatu, lai aizstāvim liegtu tiesības iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem.

AAL 40.panta otrā daļa nosaka, ka pie atbildības saucamā fiziskā persona piedalās administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanā personiski (nepilngadīgā persona — ar pārstāvja līdzdalību), bet juridiskā persona — ar pārstāvja starpniecību. Pie atbildības saucamā persona savus pienākumus izpilda personiski tiktāl, ciktāl administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros nepieciešama personiska pienākumu izpilde. Atbilstoši AAL 53.panta otrajai daļai par aizstāvi administratīvā pārkāpuma procesā var būt pilngadīga persona, kuras rīcībspēja nav ierobežota. Aizstāvis neaizvieto aizstāvamo personu, bet rīkojas tās interesēs.

¹ Sk. Satversmes tiesas 2018.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.2017-16-01 9.2., 13., 15.3. un 16.2.punktu.

² Satversmes tiesas 2018.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.2017-16-01 16.1.2.punkts. Citēts pēc Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 204. un 226.lpp.

³ Sk., piemēram, ECT 1995.gada 23.oktobra sprieduma lietā "Pfarrmeier v. Austria", pieteikums Nr.16841/90, 32. un 40.punktu.

⁴ Sk., piemēram, Jelgavas tiesas tiesneses 2013.gada 25.novembra lēmuma lietā Nr.115007113/14 5.3.punktu.

Tādējādi, vērtējot minētās normas kopsakarā ar tiesību uz aizstāvību pamatprincipu kā fundamentālu pamatvērtību tiesību uz taisnīgu tiesu realizēšanā, aizstāvim administratīvā pārkāpuma procesā būtu nodrošināmas tiesības iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem, izdarīt no tiem izrakstus, norakstus un izgatavot kopijas.

Vienlaikus ir svarīgi norādīt, ka pie atbildības saucamai pilngadīgai fiziskajai personai administratīvā pārkāpuma procesā nav iespējams piesaistīt pārstāvi. Izskatot likumprojektu “Administratīvo pārkāpumu procesa likums” (Nr.16/Lp12) Saeimā pirms trešā lasījuma, AAL 40.panta otrā daļas pirmais teikums sākotnēji tika izteikts: “Pie atbildības saucamā fiziskā persona piedalās administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanā personiski (nepilngadīgā persona – ar pārstāvja līdzdalību) vai ar pārstāvja starpniecību, bet juridiskā persona – ar pārstāvja starpniecību.” Taču 2018.gada 25.septembra Juridiskās komisijas sēdē komisija pēc J.Stukāna aicinājuma nolēma svītrot vārdus “vai ar pārstāvja starpniecību”, jo pilngadīgai fiziskai personai pārstāvis administratīvajā procesā nav nepieciešams⁵. Attiecīgi tas it īpaši pamato nepieciešamību pie atbildības saucamajai personai pilnvērtīgi izmantot savas tiesības ar aizstāvja palīdzību, kas pārstāvības realizēšanas gadījumā savukārt jau ir tieši noteikts AAL 54.panta piektajā un sestajā daļā.

Savukārt vērtējot Jūsu aprakstīto problemātiku konkrētās situācijas ietvarā, norādāms, ka būtisks tiesību uz taisnīgu tiesu elements un vienlaikus arī tiesiskās vienlīdzības principa īpaša izpausme, kas attiecināma uz visu kategoriju tiesai pakļautajām lietām, ir procesuālās līdztiesības princips. Tas noteic, ka lietas izskatīšanas procesā katram procesa dalībniekam ir jābūt nodrošinātām adekvātām iespējām izmantot procesuālos līdzekļus, neesot nepamatoti nostādītam nelabvēlīgākā stāvoklī kā citi procesa dalībnieki. Uzskatāms, ka procesuālā līdztiesība ir nodrošināta tad, ja procesa dalībniekiem ir dotas vienlīdzīgas iespējas izmantot procesā paredzētos procesuālos līdzekļus – piemēram, iepazīties ar lietas materiāliem.⁶

Kā izriet no [...] novada pašvaldības policijas 2020.gada 5.oktobra atbildes vēstules Nr.[...], Jūsu aizstāvamajai personai pēc viņa pieprasījuma lietas materiāli tika izsniegti. Attiecīgi izdarāms secinājums, ka arī Jums kā aizstāvim bija visas iespējas iepazīties ar administratīvā pārkāpuma lietas materiāliem, kas tika izsniegti pie atbildības saucamajai personai. Tādējādi par procesuālās līdztiesības principa pārkāpumu konkrētajā gadījumā nebūtu pamats runāt. Savukārt, vērtējot no tiesību uz aizstāvību viedokļa, norādāms, ka, lai gan tās tika ierobežotas, tomēr attiecībā pret Jūsu aizstāvamo personu pārkāpums nebūtu konstatējams, jo iepazīties ar lietas materiāliem un sagatavot aizstāvības pozīciju kopīgi ar aizstāvi personai netika liegts. Šajā gadījumā ir nozīmīgi paturēt prātā, ka subjektīvās tiesības uz taisnīgu procesu ir piešķiramas tieši pie atbildības saucamajai personai, nevis tās aizstāvim.

Vienlaikus, lai nodrošinātu normu, kas attiecas uz aizstāvja tiesībām administratīvā pārkāpuma procesā, sekmīgu piemērošanu praksē, tiesībsargs lūdz Tieslietu ministriju sniegt savu vērtējumu iesniedzēja aprakstītās problēmas kontekstā, kā arī vispārīgu skaidrojumu par aizstāvja tiesībām administratīvā pārkāpuma procesā.

⁵ Sk. Saeimas Juridiskās komisijas 2018.gada 25.septembra protokolu Nr.324. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/e770729565a85d09c225830e002b457e/\\$FILE/Protokols_25.09.2018.pdf](http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/e770729565a85d09c225830e002b457e/$FILE/Protokols_25.09.2018.pdf).

⁶ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Autoru kolektīvs prof. R.Baloža zinātniskā vadībā. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 134.-135.lpp., 56.-57.punkts.

Ja Tieslietu ministrijas ieskatā ir apsverami grozījumi AAL, lūdzu par tiem informēt tiesībsargu. Minēto informāciju lūdzu sniegt līdz **2020.gada 18.decembrim**.

Ar cieņu
tiesībsarga pilnvarojumā
Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas
vadītāja vietniece

Gundega Bruņeniece

Matīss Malojlo 67686768

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu